

PŘEDMLUVA	11
1. ZÁKLADNÍ POJMY ELEKTRICKÉ PEVNOSTI	13
2. ELEKTRICKÉ POLE	16
2.1. Nejdůležitější tvary elektrického pole v technice vysokých napětí	16
2.1.1. Základní pojmy	16
2.1.2. Příklady elektrostatických polí	18
a) Soustředné koule	18
b) Dvě stejně velké koule vedle sebe	19
c) Dvě sousedé válcové elektrody	22
d) Dielektrikum mezi sousými válcovými elektrodami, složené z několika izolantů ve tvaru sousých vrstev	24
e) Dvě nesousedé rovnoběžné válcové elektrody	25
f) Dva nesousedé válce, které se obklopují	29
g) Rovnoběžné hranoly a hrany	30
2.1.3. Laplaceova potenciální rovnice a konformní zobrazení	30
2.1.4. Okrajové elektrostatické pole deskového kondenzátoru	36
2.1.5. Řešení prostorového elektrostatického pole s použitím transformace souřadnic	39
a) Výpočet $\text{grad } V$	41
b) Výpočet ΔV	42
c) Příklad	43
2.1.6. Metoda simulujících nábojů	45
2.1.7. Skutečné dielektrikum v pomalu proměnném elektrickém poli	46
2.1.8. Energie a síly elektrostatického pole	47
2.1.9. Grafická metoda pro vyšetření tvaru elektrostatického pole	48
a) Rovinné elektrostatické pole	48
b) Rotační elektrostatické pole	50
2.1.10. Metoda potenciálové sítě	51
2.2. Experimentální vyšetřování elektrického pole	55
2.2.1. Přehled experimentálních metod	55
2.2.2. Měřicí metody, u nichž se vkládá do elektrického pole zkušební tělísko	55
a) Toeplerova stéblová metoda	55
b) Proměřování elektrického pole doutnavkou	56
2.2.3. Kapacitní sonda	57
2.2.4. Měřicí metody, které napodobují elektrické pole v jiném prostředí nebo pomocí jiného uspořádání	59
a) Metoda elektrolytické vany	59
b) Metoda odporové sítě	63
c) Metoda pružné membrány	65
d) Metoda, u níž je průběh silových čar viditelný podle částic suspendovaných v kapalných izolantech	65

2.3.	Složená dielektrika	65
2.3.1.	Vrstvená dielektrika při stejnosměrném a střídavém napětí	65
2.3.2.	Libovolně složená bezztrátová dielektrika	69
3.	RÁZOVÉ ELEKTRICKÉ NAMÁHÁNÍ	72
3.1.	Rázové a spínací vlny, rázová charakteristika a některé charakteristické hodnoty	72
4.	VÝBOJE V PLYNECH, ZEJMÉNA VE VZDUCHU	76
4.1.	Nosiče náboje	76
4.2.	Složení vzduchu	78
4.3.	Nesamostatný výboj	78
4.3.1.	Pohyblivost iontů a elektronů	78
4.3.2.	Townsendovy výboje	81
4.3.3.	Nárazová ionizace elektrony v elektrickém poli	82
4.4.	Podmínka samostatného výboje	85
4.4.1.	Přeskokové napětí v homogenním elektrickém poli. Paschenův zákon	87
4.4.2.	Přeskokové napětí v elektrickém poli, které se málo liší od homogenního	91
4.5.	Dielektrické vlastnosti jiných plynů než vzduchu	93
4.6.	Striméry a lídery	94
4.6.1.	Kvalitativní výklad kanálového výboje v homogenním poli	96
4.6.2.	Vznik kanálu jiskry ve značně nehomogenním poli ve vzduchu při větších vzdálenostech elektrod	97
4.7.	Koróna	98
4.7.1.	Všeobecné úvahy	98
4.7.2.	Koróna v technice vysokých napětí	99
4.7.3.	Počáteční napětí koróny u elektrod některých důležitých tvarů	102
	a) Rovnoběžné dráty (venkovní vedení), drát a deska	102
	b) Drát ve válci	104
	c) Dvě rovnoběžné hrany	104
	d) Dva hroty	106
	e) Dvě koule	106
	f) Desky na okrajích zaoblené a bez prachu	107
4.7.4.	Proud koróny při stejnosměrném napětí mezi sousými válcovými elektrodami	107
4.7.5.	Ztráty korónou na venkovních vedeních	109
4.7.6.	Ultrakoróna	110
4.8.	Trsový výboj a sršení	111
4.9.	Jiskrový výboj	111
4.9.1.	Minimum přeskokového napětí	114
4.9.2.	Konvenční a součtová závislost pravděpodobnosti přeskoků	114
4.9.3.	Zrod přeskoků na jiskřišti tyč – deska	118
4.9.4.	Weibullovo rozložení	119
4.9.5.	Vliv atmosférických podmínek a jiných okolností na přeskokové napětí	122
4.10.	Směrnice pro vzdálenosti ve vzduchu v praxi	125
4.11.	Vysokotlaký oblouk	127
4.11.1.	Chování oblouku střídavého proudu při průchodu proudu nulou	132
	a) Dlouhý oblouk	132
	b) Krátký oblouk	133
4.11.2.	Vlastnosti volně hořícího oblouku ve vzduchu a jeho samovolné zhašení při střídavém proudu	135
4.11.3.	Vznik a zhašení oblouku ve vypínačích	136
4.12.	Elektrické vlastnosti extrémního vakua	137

4.12.1.	Mikroskopické výboje	137
4.12.2.	Průraz	138
	a) Vliv vzdálenosti elektrod	138
	b) Vliv elektrod	139
	c) Vliv stupně vakua	139
	d) Doba výstavby průrazu	139
	e) Regenerace elektrické pevnosti po průrazu	139
4.12.3.	Hypotézy	140
5.	DIELEKTRICKÉ VLASTNOSTI PEVNÝCH IZOLANTŮ	141
5.1.	Dielektrické ztráty a ztrátový činitel	141
5.2.	Dynamické vlastnosti dielektrika	143
5.2.1.	Pojem dipólový moment. Rozdělení dielektrik.	143
5.2.2.	Účinek proměnlivého elektrického pole na dielektrikum	144
5.2.3.	Debyeova teorie dipólových látek	147
5.2.4.	Maxwellova – Wagnerova teorie absorpčních jevů v dielektriku	149
5.2.5.	Měrné dielektrické ztráty	154
5.3.	Čistě elektrický průraz pevných izolantů	155
5.4.	Průraz způsobený výboji v dutinách dielektrika	157
5.4.1.	Mechanismus výbojů	157
5.4.2.	Vliv částečných výbojů v dutinách dielektrika na elektrickou pevnost	163
5.4.3.	Měření částečných výbojů v dutinách pevného dielektrika při střídavém napětí	163
5.5.	Tepelný průraz	166
5.5.1.	Válcová stěna s konstantním elektrickým namáháním	167
5.5.2.	Deska mezi elektrodami	173
5.5.3.	Válcová stěna mezi sousými elektrodami	176
5.6.	Tepelný průraz v praxi	177
5.7.	Dimenzování pevných izolantů na průraz	179
6.	ELEKTRICKÁ PEVNOST KAPALNÝCH IZOLANTŮ	181
6.1.	Elektrická pevnost minerálních olejů	181
6.2.	Elektrody obalené pevným izolantem a mezistěny v oleji	183
6.3.	Stárnutí izolace z papíru impregnovaného olejem	183
7.	VÝBOJE VE VZDUCHU A V OLEJI PODÉL POVRCHU PEVNÉHO IZOLANTU	185
7.1.	Rozhraní vzduchu a izolantu je podél silových čar	185
7.2.	Rozhraní vzduchu a izolantu je kolmé k silovým čarám	186
7.3.	Silové čáry vstupují do rozhraní vzduchu a izolantu šikmo	186
7.3.1.	Počáteční napětí koróny	188
7.3.2.	Počáteční napětí klouzavých stvolů	190
7.4.	Vliv atmosférických podmínek na výboje po povrchu pevných izolantů ve vzduchu	191
7.5.	Ochrana proti klouzavým výbojům u točivých elektrických strojů vn	192
7.6.	Prěskok a klouzavé výboje na pevných izolantech v oleji	200
8.	PŘEPĚTÍ A KOORDINACE IZOLACE	203
8.1.	Dočasná přepětí	203
8.2.	Spínací přepětí	204
8.2.1.	Přepětí při zemních spojeních v trojfázových soustavách	204
8.2.2.	Přepětí při vypínání zkratů	204
8.2.3.	Přepětí při vypínání malých indukčních proudů	206
8.2.4.	Přepětí při vypínání kapacitních proudů	206

8.2.5.	Přepětí při zapínání nebo opětném zapínání nezatížených vedení	207
8.3.	Atmosférická přepětí	207
8.3.1.	Ochrana stanic před atmosférickým přepětím	209
8.4.	Koordinace izolace v elektrických sítích se jmenovitým napětím od 1 kV výše	210
8.4.1.	Zásady koordinace izolace	210
8.4.2.	Koordinace izolace pro střídavé provozní napětí a pro dočasná přepětí	212
8.4.3.	Koordinace izolace pro spínací a atmosférická přepětí	212
8.4.4.	Ochrana před přepětím	213
8.4.5.	Určení izolačních hladin	213
8.4.6.	Statistická a deterministická metoda pro koordinaci izolace	216
9.	IZOLÁTORY PRO VYSOKÉ A VELMI VYSOKÉ NAPĚTÍ	217
9.1.	Keramické izolátory	217
9.2.	Porcelánové izolátory pro venkovní vedení vn a vvn	218
9.3.	Izolátorový řetězec	219
9.3.1.	Znečištěné izolátory	223
9.4.	Staniční podpěrky	224
9.5.	Průchodky	227
9.5.1.	Porcelánové průchodky	228
9.5.2.	Všeobecné údaje pro dimenzování průchodek, které nemají vložky pro řízení elektrického pole	229
9.5.3.	Kondenzátorové průchodky	231
9.5.4.	Výpočet kondenzátorové průchodky z tvrzeného papíru	232
10.	SILOVÉ KABELY vn A vvn	240
10.1.	Všeobecné údaje	240
10.2.	Ztráty a oteplení v kabelech	242
10.3.	Elektrická pevnost kabelové izolace	243
10.4.	Kabely pro velmi vysoké napětí	244
11.	ELEKTRICKÉ RÁZOVÉ JEVY VE VINUTÍCH TRANSFORMÁTORŮ A TOČÍ- VÝCH STROJŮ	248
11.1.	Rázové jevy v jednopohové cívice	248
11.2.	Elektrické namáhání izolace vinutí transformátorů vn a vvn	257
11.3.	Izolace vinutí transformátorů vn a vvn	258
11.4.	Modelování rázových jevů v transformátorech	260
11.4.1.	Modelová teorie rázových jevů	260
11.4.2.	Elektromagnetický (kombinovaný) model	262
11.5.	Rázové jevy ve vinutí točivých strojů	264
12.	SVODIČE PŘEPĚTÍ	265
12.1.	Ventilovébleskojistky	265
12.1.1.	Popis a funkcebleskojistky	265
12.1.2.	Směrnice pro volbu jmenovitého napětíbleskojistky	268
12.1.3.	Ochranné působení ventilovébleskojistky	268
12.2.	Vyfukovacíbleskojistky (Torokovy trubice) a ochranná jiskřiště	271
13.	MĚŘENÍ VYSOKÝCH A VELMI VYSOKÝCH NAPĚTÍ	272
13.1.	Měření střídavých napětí (ustálených hodnot)	272
13.2.	Měření rázových napětí	274

13.2.1. Děliče napětí	274
a) Obecné úvahy	274
b) Dělič napětí se zpoždovacím kabelem	275
c) Náhradní schéma děliče napětí a jeho přívodu k objektu	278
13.2.2. Klydonografy	281
13.2.3. Magnetické tyčinky	281
14. ZÁKLADNÍ ZAŘÍZENÍ LABORATORÍ VELMI VYSOKÝCH NAPĚTÍ	283
14.1. Všeobecné úvahy	283
14.2. Rázové generátory napětí	283
14.2.1. Základní zapojení	283
14.2.2. Nabíjení rázového generátoru napětí	286
14.2.3. Vybíjení rázového generátoru napětí	287
14.2.4. Určení tvaru vlny napětí vyráběné rázovým generátorem	291
14.2.5. Určení konstant rázového generátoru pro danou vlnu napětí	291
14.2.6. Vliv indukčnosti na funkci několikastupňového rázového generátoru	292
14.2.7. Požadavky na rázové generátory	294
14.2.8. Generátor opakovaných rázů	295
14.3. Kaskáda transformátorů pro zkušební spinací napětí	295
LITERATURA	296
REJSTŘÍK	299